

ÚJRA A KÖNYVTÁROK SZAKMAI KOMPETENCIÁIRÓL: KIHÍVÁSOK ÉS MEGOLDÁSOK MKE SZAKMAI KONFERENCIA, OSZK, 2018. MÁRCIUS 14.

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) 2018. március 14-én „nemzetközi” szakmai konferenciát szervezett Újra a könyvtárosok szakmai kompetenciáiról: kihívások és megoldások címmel. A rendezvénynek az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) adott otthont.

A vendéglátó és egyben levezető elnök: Barátné Hajdu Ágnes, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnöke volt.

Az elnökasszony köszöntője után az első előadó Petra Hauke [The Environment, Sustainability and Libraries Special Interest Group of IFLA (ENSULIB)], a „zöld írástudásról,” mint a „zöld könyvtárak” feladatairól tartott előadást Green Literacy: Competencies and Goals of Managing the Green Library címmel. Utána egy magyar „zöld könyvtár” példáról hallhattunk: Kállainé Vereb Mária (Petőfi Sándor Városi Könyvtár Kiskunfélegyháza) Az ökoszemlélet kialakítása és erősítése egy városi könyvtárban címmel. Mindkét előadás valós problémaként vetette fel a megváltozott elvárásokat a könyvtárakkal szemben, hogy a könyvtárak, melyek az „információs írástudás” ösztönzői és elterjesztői voltak a „zöld írástudás,” a „zöld-szemléletmód” irányába kell elmozdulniuk, környezet- és társadalomtudatos szemlélettel.

A következő előadó Elzbieta Zybert Lengyelországból érkezett (University of Warsaw) és a lengyel könyvtársképzésről beszélt – Education of librarians in Poland. Dilemmas and challenges. Őt követte a thaiföldi Namtip Wipawin (Sukhothai Thammathirat Open University), aki a tudományos kommunikáció, kompetenciák beépítésének a lehetőségeiről és gyakorlati megvalósításáról beszélt a thaiföldi tudományos képzésben (Integrating Scholarly Communication Competencies into the LIS Curriculum: A

Case Study of Thailand). Majd Kiszl Péter (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Könyvtár- és Információtudományi Intézet) a magyarországi könyvtári doktori képzés menetét ismertette: Kutatói kompetenciák – a könyvtártudományi doktori képzés a szakmai innovációért című beszámolójában. Mindhárom előadásból kiderült, hogy a könyvtáros szakma – ha a hagyományos módon és így egyszerűen nevezzük meg – nem vonzó a mai fiatalok számára napjainkban a fenti országokban. Szinte mindenhol az informatika, információtudomány, tudományos kommunikáció és ezekhez hasonló módon nevezik meg a könyvtárszakot. Lengyelországban a magyarral hasonló a képzés: vannak tanfolyamok, BA, MA és doktori képzés. Mindhárom országban gyakorlat, hogy másféle felsőfokú vagy akár középfokú végzettség mellé „könyvtárkezelői ismereteket” is szereznek a hallgatók, tehát a könyvtárasságot inkább szakmának tekintik. Ugyanakkor a másféle szakokon is érdemes „könyvtári ismereteket” tanítani: adatbázisok használata, internet használat-jártasság, adatkezelés stb., mert van érdeklődés rá.

A délelőtti szekció utolsó előadója mindannyiunk nagy öröme Mészáros Kornélia, Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtára vezetője volt, aki a Hittetekhez ragasszatok tudományt: könyvtáros kompetenciák a XXI. század egyházi felsőoktatásában című előadásával teljesen elragadta a hallgatóságot – a teremben tapintani lehetett a figyelmet és a csendet. Külön figyelmesség volt a részéről, hogy prezentációját két nyelven készítette el.

A büfébéd után az amerikai Evviva Weinraub (IFLA Women, Information, & Libraries SIG) nyitotta a délutáni előadások sorát. Inkább felszólalásában, mint előadásában (Libraries: Pre-

dominantly women, but not dominated by them) a nők a helyzetéről beszélt, a férfiközpontú világban, a nők elnyomásáról, lejáratásáról, a szexuális zaklatásokról, de a munkahelyi, nők közötti rivalizálásról és generációs feszültségekről is. Azon túl, hogy felvetette ezeket a problémákat, és buzdított a fellépésre ezek ellen, gyakorlati megoldásokat, módokat – akár amerikaiakat – nem hallottunk tőle.

A lettországi Baiba Holma (University of Latvia) How to manage changes in competencies of librarians? című előadásában a könyvtáros kompetenciák változásairól beszélt. Bár a cím gyakorlati megoldásokat sugallt, elméleti volt inkább, és a könyvtáros kompetenciák felmérésének módjairól: kérdőív, interjú, fókusz-csoport stb., beszélt, illetve, hogy ezek milyen eredményt hoztak. Az előadó állítása szerint a részben személyes, részben szakmai főbb könyvtáros kompetenciák napjainkban: kommunikáció, design-gondolkodás, média-tájékozottság, adatelemzés, adatkezelés, strukturált gondolkodás, szervezés, vezetés, menedzsment stb. A 2015-ben Lettországból elvégzett vizsgálat azt az eredményt hozta, hogy nagy a szakadék a könyvtárosképzés és a gyakorlati, mindennapi könyvtáros munka között. Ezután Eszenyiné Borbély Mária a 2017-ben Magyarországon elvégzett könyvtárosi digitális kompetencia-felmérésről szóló meghatározott szemszögből: A végzettség és a könyvtárosok digitális kompetenciaszintje közötti összefüggések összehasonlító elemzése. Az előadó, aki a Debreceni Egyetem Könyvtárinformatikai Kar adjunktusa, az MKE elnökségének tagja, ezt a felmérést többször ismertette már, a mostani nemzetközi konferencián az MKE képviseletében adott elő.

A Malmöből érkezett Torbjörn Nilsson (Malmö City Library) What should a public library actually offer? What skills do we need? – The Malmö example című előadásában (Mit kínáljon egy közkönyvtár – a malmöi példa) elmondta,

hogy Svédországban 2013-ban született meg az utolsó könyvtári törvény. Ennek értelmében az önkormányzati fenntartású közkönyvtárakban sajátos feladatokat kell ellátniuk, meghatározott alapelveket tartva szem előtt. Ezek: a társadalom fenntarthatósága, a tradicionális és újabb kisebbségek (bevándorlók), mint kiszolgálandó népcsoport támogatása, egyenlő bánásmód, diszkrimináció-ellenesség stb. (Svédország lakosságának 30%-a nem svéd anyanyelvű.) A feladatok: gyerekprogramok – pl. toleranciára nevelő foglalkozások – kiemelten, bevándorlók iskolája: írás – olvasás, kérvényírás tanítása, felnőtt bevándorlóknak. A könyvtárakban kell alkalmazni kisebbségi anyanyelvű könyvtárost a lakosság számarányának megfelelően. Mindehhez a következő kompetenciákra van szükség: idegennyelvtudás, informatikai ismeretek, pedagógiai ismeretek, rendezvényszervezés, más kultúrák ismerete, zenei ismeretek stb. A svéd előadó egy 2017-ben végzett kutatásról is beszélt, ami a fentieket sajátos fényben láttatja. A felmérésen a könyvtárigazgatókat kérdezték meg a pályakezdő könyvtárosokról, hogy milyen feladatokat végeznek szívesebben a könyvtárosok, az olvasószolgálatot, tájékoztatást, amely feladat jelentősen megváltozott az elmúlt néhány évtizedben, vagy a feldolgozást. Az eredmény azt mutatta, hogy a fiatal, pályakezdő könyvtárosok szívesebben katalogizálnak...

A következő előadás, amelyet a Zákányszékről érkezett Paraginé Tóth Edina tartott, szintén teljesen magával ragadta a hallgatóságot. Ez volt a második előadás, amikor püsszenést sem lehetett hallani a teremben. Egy kistelepülési könyvtár(os) eszközei és lehetőségei a közösségfejlesztés területén című beszámolójában egy kicsi falu könyvtárát mutatta be, ahol a könyvtáros jó szervezőképességének köszönhetően példamutató közösségi összefogással, irigylésre méltó klasszikus könyvtárosmunka folyik, modern technikai feltételek között.

Utána az Olaszországból érkezett Leda Bultirini (Operating Systems and Knowledge Management Division of the ARPA Lazio-Regional Agency for Environment Protection) Preparing librarians to lead: competencies for complexity című előadásában arról beszélt, hogy a változó világban, a globalizáció korában hogyan készítsük fel a könyvtárosokat a vezetésre. Előadását azzal indította, hogy a könyvtárak más területeknél előbb konfrontálódtak az információs és kommunikációs technológia kihívásaival és a globalizációval. Ugyan a könyvtárak élére állhatnának az ezzel kapcsolatos folyamatoknak, a fejlődésnek, de szemléletmódban nem voltak és nincsenek erre felkészülve – világszerte. Az előadó szerint a kulcsszó a globalizálódó világban a komplexitás és a rendszerszemlélet. A könyvtáraknak világszerte fel kellene mérniük, hogy milyen értékekkel, kompetenciákkal rendelkeznek, és ezek mentén, az új kihívásokat szem előtt tartva legfontosabb attitűdként a változásra való felkészültséget kell a könyvtárosoknak, különösen a vezetőknek magukban kialakítani és erősíteni.

A szakmai napot Egyházi Dóra, a Szlovákiai Magyar Könyvtárosok Egyesülete alelnöke zárta, aki a Szlovákiában magyar – a jelen könyvtárai, könyvtárosai című előadásában a szlovákiai magyar könyvtárosok és könyvtárak helyzetét ismertette. Elmondta, hogy a könyvtárak zöme egyszemélyes, tehát a könyvtáros egy személyben menedzser, rendezvényszervező, pályáza-

tíró, kiadvány- és reklámszerkesztő, pedagógus, pszichológus és sorolhatnánk. Ezekben a könyvtárakban különösen is fontos a nyitottság és a tanulékony-ság, az innováció és a kreativitás. Az egész szlovákiai könyvtárügyre kitekintve szólt arról, hogy egy amerikai (Syracuse University) felmérés szerint a lakosságra eső könyvtári el-látottság Szlovákiában a legjobb: 100.000 főre 130 könyvtár jut. Ez a szép mennyiségi eredmény azonban egyáltalán nem jelent feltétlenül a 21. században megkívánható minőséget, csupán jól mutató statisztikai adat.

Az MKE szakmai nap tanulságai: a könyvtáros identitása, feladata, kompetenciái a 21. században jelentősen megváltoztak az informatikai fejlődés, információrobbanás, felgyorsult világ, ICT térnyerésével, a globalizáció előre törésével.

A könyvtáraknak vannak feladatai a fenntartható fejlődés, társadalmi környezetvédelem, a humán erőforrás területeken, a társadalmi tolerancia kialakításában, a naprakész tájékozottság biztosításában, adatkezelésben, adatelemzésben és még sorolhatnánk a területeket.

A mai könyvtáros alapvető kompetenciái az innováció, kreativitás, nyitottság, tanulékony-ság, tolerancia, rendszerszemlélet, nyelvismeret, kommunikáció... és ezt a sort is folytatni lehetne, sőt kellene ahhoz, ha egy, a mai olvasói-kutatói elvárásoknak és kihívásoknak megfelelő könyvtárost jellemezni szeretnénk.

Ásványi Ilona
EKE elnök

